

LA POSSESSIÓ DE LLIBRES A TRAVÉS DELS INVENTARIS *POST-MORTEM*. UN MOSTREIG (S. XVIII)

PER

NARCÍS FIGUERAS CAPDEVILA*
JOSEP M.T. GRAU PUJOL**
ROSER PUIG TÀRRECH***

INTRODUCCIÓ

La possessió de llibres com a element significatiu del rang socio-econòmic i de l'àrea professional d'un individu o família, i encara com a indicatiu de l'univers cultural, les preferències o orientacions religioso-ideològiques, els gustos literaris, etc. ha estat emprada habitualment i en els darrers temps també entre nosaltres. Estudiada *in extenso*, en sèries documentals llargues, pot tenir un tractament estadístic i pot aportar informació sobre canvis d'hàbits col·lectius, transmissió de les idees, etc.¹

Hom ha anat establint, però, cauteles severes a les deduccions que se'n podrien extreure en una primera aproximació ràpida i, en general, a tot ús de mètodes quantitativs en el marc de les diverses facetes que configuren una

* Filòleg, professor de llatí de l'IB Salvador Espriu de Salt.

** Historiador, director de l'Arxiu Històric Comarcal de Sta. Coloma de Farners.

*** Historiadora.

¹ M. Mirabert, "Reflexions entorn d'una biblioteca privada", *Pedralbes*, 8/II (1988), p. 361-79. Hom hi ressegueix breument els estudis realitzats fins aleshores. Un enfocament a partir de la producció i comercialització és el notable estudi de F.X. Burgos i M. Peña, "Imprenta y negocio del libro en la Barcelona del siglo XVIII. La Casa Piferrer", *Manuscrits*, 6 (desembre 1987), p. 181-216. Per a l'àmbit gironí, veg. E. Mirambell, *Història de la impremta a la ciutat de Girona*, Girona, 1988.

història del llibre entesa en un sentit ampli: la producció i el consum, els aspectes tècnics i materials del llibre, la possessió i l'ús efectiu, la tradició i l'assimilació de valors nous, etc.²

La font que aquí emprem ha estat habitualment usada per a acostar-se a la realitat de la possessió de llibres (a banda de les biblioteques importants conservades o conegudes en els seus catàlegs): els inventaris *post-mortem*. Es tracta d'una font notarial, útil per a enfocaments diversos, entre els quals aquest a què ens referim, però que té unes limitacions intrínseques que cal tenir presents i que explicitem aplicades al nostre cas.³

Oferim, doncs, un mostreig d'inventaris *post-mortem* pertanyents a la comarca de la Selva, més pròpiament a l'antic districte judicial de Santa Coloma de Farners, extrets de manuals notariaus dipositats a l'Arxiu Històric de Girona o a l'Arxiu Històric Comarcal de Santa Coloma de Farners. Els inventaris en qüestió pertanyen a persones de diversos grups socio-professionals radicades a diferents localitats de la comarca, amb prou variació, tant en l'aspecte social com en el geogràfic, perquè poguem parlar d'un mínim criteri del mostreig, i no pas d'una simple porció aleatòria. A més dels inventaris (i encants) transcrits extensament en apèndix pel que fa al seu apartat de llibres, també n'hem tingut en compte d'altres que no aportem transcrits, però que esmentem en un moment o altre per a exemplificar tal o tal altra particularitat.

L'objectiu és, ben senzillament i estricta, de contribuir a l'estudi d'aquesta parcel·la de la història cultural, per mitjà de la font documental indicada i en un àrea concreta. Les conclusions que de tot plegat es desprenen estan, és clar, limitades a aquesta àrea i no se'n poden extravasar d'una manera superficial o sense matisacions; tot i això, poden resultar indicatives i útils per a ulteriors visions més globals, en referir-se a un àmbit rural o de

² Una crítica dels mètodes utilitzats habitualment en enfocar la història del llibre, pel que fa a França especialment, pot llegir-se en Roger Chartier, *Libros, lecturas y lectores en la Edad Moderna*, Madrid, 1993.

³ Una visió general sobre l'ús i dificultats dels fons notariaus apareix en Antonio Eiras Roel (ed.), *La historia social de Galicia en sus fuentes de protocolos*, Santiago de Compostela, 1981, especialment en A. Eiras, "Tipología documental de los protocolos gallegos", p. 21 *et seq.*; veg. també B. Barreiro, "Las clases urbanas de Santiago en el siglo XVIII", p. 449-494. Altres exemples d'ús per a deduccions d'ordre cultural es troben en M. García Fernández, "El nivel cultural de los vallisoletanos a través de la documentación testamentaria en la época ilustrada de Carlos III", *Actas del Congreso Internacional sobre Carlos III y la Ilustración*, vol. III, Madrid, 1989, p. 371-389, i entre nosaltres en M.A. Martínez Rodríguez, "Cultura i vida material a la Vilanova set-centista", *Miscel·lània Penedesenca*, 1987/X (juny 1988), p. 97-119.

poblacions reduïdes, en el qual aquest aspecte no havia estat gaire estudiat fins ara, més enllà de biblioteques privades molt significatives pel seu volum o contingut.⁴

UNS PROPIETARIS DE LLIBRES

Hem distribuït els personatges en grups, com dèiem, d'acord amb criteris socio-professionals (veg. Quadre): pagesos, artesans, comerciants i professionals (metges, patrons), nobles, eclesiàstics i altres. Cadascun d'ells és presentat a continuació pel mateix ordre en què apareixen a l'apèndix (cronològic a l'interior de cada grup). Se n'ofereix la informació que se n'ha pogut obtenir per mitjà del document en qüestió i altres d'afins i en algun cas se'n consigna en nota bibliografia ja existent que s'hi refereix.

Jaume Raig Terrades és un pagès de Vidreres (del veïnat de les Cases Noves), casat amb Teresa Gibert i propietari del Mas Xifre (casa i 8 vessanes de terra conreada), situat al mateix terme.

El seu testament es protocolitza el 20 de juliol de 1775 davant el notari Francesc Oliver Pasqual.⁵ El 20 d'octubre del mateix any se'n treu una còpia, fet que ens indica la seva mort. L'inventari és pres el 12 de novembre.⁶

Jaume Raig nomena marmessors un prevere-domer, la seva muller, el seu fill i hereu Cosme i el pagès Francesc Llobet, tots de Vidreres. Ordena que s'institueixi una missa baixa o resada cada any, de caritat 7,5 sous, la diada de

⁴ J. Fontana (P. Vilar (dir.), *Història de Catalunya*, vol. V, p. 93-111) afirma que cal estudiar més biblioteques de gent corrent i no sols la dels grans personatges, aristòcrates o intel·lectuals. Són exemples de biblioteques privades importants la dels Oms, de Blanes, veg. E. Mirambell, "La biblioteca mèdica de la família Oms, de Blanes", *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos*, LXXVIII, 1 (enero-junio 1975), p. 93-110, o bé la de Salvi Ylla, veg. J.L. Barrio Moya, "La biblioteca del cirujano gerundense Don Salvio Ylla (1801)", *Anales del IEG*, XXX, Girona, 1989, p. 431-452. L'àmbit urbà i/o les biblioteques voluminoses han estat més estudiats. A més dels estudis esmentats a la nota anterior podem indicar: E. Moreu-Rey, "Sociologia del llibre a la Barcelona del segle XVIII", *Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols*, VIII, Barcelona, 1980, p. 275-304; M.A. Serrano Flò, "Nobleza y cultura en la Lérida del siglo XVIII", *Actes del 1r Congrés d'Història Moderna de Catalunya*, 2n vol., Barcelona, 1984, p. 613-20, o J.M. Torras Ribé, *Evolució social i econòmica d'una família catalana de l'Antic Règim. Els padró d'Igualada (1642-1962)*, Barcelona, 1976, p. 61-68. J. Antón i M. Jiménez, "La lectura efectiva en la Gerona del siglo XVIII", *Historia Social*, 14 (1992), p. 111-119, es basa en les dades fornides pels encants.

⁵ Arxiu Històric de Girona, Fons Notarial Vidreres, manual 1775, núm.62.

⁶ AHG, FN Vidreres, manual 1775, núm.62, f. 195-195v.

Sant Jaume a l'església parroquial. A més, per la seva ànima, fa celebrar abans de dos anys, cinquanta misses a l'església de Sant Josep o Sant Francesc de Girona.

El primer de març de 1788, Josep Llobet Teixidor pren inventari dels béns del seu pare, **Francesc Llobet Gelabert**, ambdós de Vidreres,⁷ en virtut de l'heretament i donació universal que aquest darrer li féu en els capítols matrimonials amb Francesc Vidal de Llobatera.⁸

Francesc Llobet Gelabert (1715-1788) fou batlle, regidor i procurador síndic de l'ajuntament de Vidreres diverses vegades. El 1742 es casà amb Margarida Teixidor Rabassa, filla d'un pagès de Pineda. Setè de dotze germans, era fill de Francesc Llobet Estanyhol (1679-1743), que també exercí el càrrec de batlle de Vidreres.

Els Llobet apareixen com uns grans propietaris del terme de Vidreres. En l'inventari es relacionen sis masos de la seva propietat: Mas Llobet, Mas Valldaniel, Mas Morell, Mas Nadal, Mas Soler, Mas Valmanya; i quatre cases: casa petita Llobet, casa Vergonyós (carrer Sant Feliu), casa Puigdevila (carrer de l'Hostal), i casa de la clau (davant l'església parroquial). Els llibres que comentem es conservaven al mas principal, el Mas Llobet, dins una habitació de la torre.

Francesc Sala Maig Soler és un pagès hisendat de Lloret de Mar. El 22 de novembre de 1794, vidu de Josepa Pla de Ciurana, protocolitza el seu testament⁹, on fa hereu el seu fill Josep Sala Pla, i designa com a executors de les seves darreres voluntats dos germans seus preveres, Gaspar i Josep, i el seu cunyat Josep Pla, pagès propietari veí de Torroella de Montgrí.

Sabem amb seguretat que el mes de juliol de 1795 és ja mort (el dia 15 es lliura una còpia del testament) i la data de l'inventari és del 3 d'agost del mateix any 1795.¹⁰

Tot i no conèixer l'extensió, posseïa vuit masos a Lloret i termes propers: Mas Passapera (Lloret), Mas Puig (veïnat de Martorell de la Selva i

⁷ AHG, FN Vidreres, manual 1788, núm.68, f. 54v-60. Notari Josep Anton Vaquer Caselles.

⁸ Escripтурats el 15-XII-1772 davant el notari Francesc Oliver Pasqual, de Vidreres. Sobre la família Llobet podeu consultar l'article de Santiago de Llobet, "El matrimoni i les cases pairals de la Selva a l'Antic Règim", *Quaderns de la Selva*, 3 (1990), p. 69-102.

⁹ AHG, FN Vidreres, Josep Anton Vaquer manual 1794, núm.72, f. 310-312v. Els seus pares eren Gaspar Sala Maig i Gertrudis Soler.

¹⁰ AHCSF, FN Vidreres, Josep Anton Vaquer manual 1795 núm.1, f. 194-202v.

parròquia de Sils), Mas Dot (Maçanet de la Selva), Mas Manresa (Maçanet i Sils), Mas Corones (Vidrerres, Maçanet i Sils), Mas Reixac (Maçanet i Sils), Mas Pla (Sils) i Mas Suradell (Sils). També tenia tres cases a Lloret i diverses peces de terra.

El 27 de febrer de 1795, el prevere Marià Pasqual Roquer de Pons, veí d'Arbúcies,¹¹ hereu de Josep Roquer Argila i de Josep Pasqual Illa, doctor en dret,¹² pren inventari del patrimoni de la **Casa Roquer**, d'Arbúcies.¹³

Ultra la casa al casc urbà (on localitzem la biblioteca), es declaren quatre molins al camí ral que va a Vic (dos de fariners, un de draper i un de blanquejar cànem), tres masos situats al terme d'Arbúcies (Roquer, Palau i Congost), una altra casa a la vil·la (a la plaça), diverses peces de terra i drets senyoriais (terços i censos), a més de gran quantitat de censals, que rendien grans interessos. Finalment, observem una important quantitat de guarniments i joies de metalls preciosos.

Tomàs Vidal Rey és un personatge conegut a la història de Tossa. Nascut el 1697 d'una família marinera aconsegueix formar una gran fortuna a Amèrica. Signa el seu testament escripturat l'últim dia del mes de març de 1764,¹⁴ poc abans de la seva mort, succeïda a la mateixa vila de Tossa el 4 d'abril.

Després de repartir diverses sumes de diners entre els seus parents més immediats (nebots i germà), nomena hereu universal Déu Nostre Senyor. Funda un benefici simple a la capella dels Socors de Tossa, dotat amb un censal de 6.000 lliures de capital, que posteriorment rebaixa a 2.000 lliures.

La deixa més important és, però, per a la construcció d'un hospital de pobres a la vila, que importà prop de 15.000 lliures, sense comptar els diners

¹¹ El seu pare era Anton Pasqual Roquer de Bassols, mort a Olot.

¹² El 30 de maig de 1744 fa testament Josep Pasqual Illa, veí de Girona, fill de Gaspar Pasqual, doctor en medicina mort a Ripoll. És casat amb Petronil·la de Regàs. Sabem que morí a Ripoll. AHG, FN Girona-6, Andreu Ferrer, tercer llibre de testaments 1730-1746.

¹³ AHG, FN Arbúcies, manual 1795, f. 39v-51v.

¹⁴ AHG, FN Tossa, Jaume Axandri manual de testaments 1761-1784, f. 15-20. Els codicils els realitza el 2-IV-1764 (f. 21-22).

¹⁵ En la capitulació del 10-III-1767 entre els mestres de cases Manuel Pujol i Domènec Vilaseca i el mestre fuster Josep Gaig, tots de Barcelona. El preu acordat inicialment és d'11.400 lliures. AHCSF, FN Tossa 2, Jaume Axandri manual 1767, f. 18-20v. El dia 4 de maig es col·loca la primera pedra de l'hospital (f. 37-37v).

destinats al futur manteniment de les instal·lacions.¹⁵ Els marmessors són Grau Vidal Ferro, negociant, fill del seu germà Jaume (negociant), Baldiri Joana, cirurgià (natural de la Selva de Mar es casà el 1765 amb la seva neboda Francesca Vidal Ferro), el prevere Jaume Payet i el notari Jaume Axandri.¹⁶

Referent a la relació de béns i subhasta, és una obligació que resta anotada en el testament¹⁷. Els llibres es conservaven a la casa que posseïa a Tossa, concretament a l'habitació on morí.

Romà Puig Fàbregues, de família marinera,¹⁸ fou un important comerciant lloretenc, que tenia una gran inversió en la fusta de vaixells de Lloret i Blanes, és a dir, en el finançament de la seva construcció, així com en motes o fons per a l'expedició de vaixells cap a Amèrica. Vivia en una casa del carrer de Sant Pere, de Lloret, distribuïda en cuina, menjador, sala i tres habitacions. Atorga testament el 19 de novembre de 1796, pocs dies abans de morir.¹⁹ El 20 i 24 de desembre de 1796 la seva viuda, Cristina Esqueu, aixeca inventari de la totalitat dels seus béns i participacions.²⁰

El dia 5 de febrer de 1727 Ignàsia Vila, viuda del doctor en medicina **Pere Antic Ribot**, mort al Mas Cuc d'Anglès, relacionava tots els béns del seu marit davant notari.²¹

Pere Antic Ribot, si bé morí a Anglès, el podem considerar gironí. A la ciutat de Girona té dues cases, arrendades a un flassader i al també metge

¹⁶ Encara avui podem contemplar la tomba del benefactor Tomàs Vidal Rey a la capella de l'hospital de Tossa. Sobre aquesta persona podeu consultar els estudis de E. Claudi Girbal: *Tossa. Notícies sobre la història, tradicions y costumbres de esta vila y término*, Girona 1884, p.73-82; i Mario Zucchitello: *Una devoció mariana: La Mare de Déu dels Socors a Tossa (segles XVI-XX)*, Tossa, 1986, p.66-72.

¹⁷ La venda dels béns de Tomàs Vidal té efecte els dies 17,18 i 24 de juny i 15 de juliol de 1764. En censals tenia esmerçades més de 12.700 lliures. Per posar un exemple de la seva riquesa, podem dir que per tot l'or i argent que tenia s'aconseguien 2.635 lliures.

¹⁸ El seu pare és el mariner Joan Puig i el seu germà Jaume Puig és patró matriculat.

¹⁹ AHG, FN Vidreres, Josep Anton Vaquer Caselles manual 1796, núm.73, f. 381-384v. La primera còpia notarial es realitza el 24 de novembre del mateix any. L'hereu és Joan Puig Esqueu.

²⁰ AHG, FN Vidreres, Josep Anton Vaquer i Caselles, manual 1796, núm.73 f. 416-419. Sobre l'activitat dels seus fills, vegeu el llibre d'Agustí M. Vilà, *La Marina Mercant de Lloret de Mar (segles XVIII i XIX)*, Lloret de Mar, 1992.

²¹ AHG, Fons Notarial Anglès, manual 1727 núm.73, f. 119-125v.

²² En el cadastre de 1716, estudiat per Joan Boades, *Girona després de la guerra de successió*, Girona, 1986, p.143, consta que Pere Antic Ribot posseïa una cas a la Plaça de l'Oli valorada en 1.000 lliures.

Josep Coquet.²² En el primer immoble, dintre d'un armari s'hi conservaven dos llibres de comptes de visites del difunt, dos llibres d'albarans de censals (un de vell i un de nou), a més de diferents actes privats –àpoques i contractes–, un llibre d'albarans del Mas Cuc, i, finalment, documentació sobre un plet contra Anglasell, de Sant Julià del Llor.

A través dels deutoris observem que els seus clients són de Girona, on exercia habitualment la seva professió. Abans de traslladar-se a Anglès, diposità els objectes de més valor (joies i robes) en set caixes, dues de noguer i cinc de poll, al convent de Santa Clara de Girona. A Llagostera és propietari de tres masos: Esteve, Pijoan i Vallmanya; i a Anglès, a més del mas principal Cuc, d'un molí fariner, d'una casa petita al mateix mas, i d'una barca per passar el riu Ter.

Antoni Oms, doctor en medicina, fill i nét de metges, neix a Blanes el 1687,²³ en una casa del carrer nou. El seu patrimoni, a la seva mort, el 19 de setembre de 1742, constava de dos immobles i cinc peces de terra de vinya,²⁴ sembradura, horta i arbres fruiters. En el testament del 3 de maig del mateix any nomena hereu el seu fill Josep Anton (1724-1789). El 26 d'octubre la seva viuda, la mataronina Teresa Jofre, fa prendre inventari dels béns al notari de Blanes Joan Mota Grau²⁵. A més de la biblioteca²⁶ hi consten els llibres de comptes seus, del pare i de l'avi²⁷ i la inversió en sis censals per valor de més de mil dues-centes lliures.

La continuació de les successives generacions en la pràctica mèdica possibilità la transmissió i conservació dels llibres que el 1969 Joaquim Oms i Plandiura lliurà a la Biblioteca Pública de Girona.²⁸

²³ Pere Vallribera Puig, "Un llinatge il·lustre de metges de la Selva: els Oms de Blanes", *Quaderns de la Selva*, 1 (1984), p. 123-124.

²⁴ En el celler hi havia un cup de 14 càrregues i 12 bótes amb quasi 30 càrregues de vi de capacitat.

²⁵ AHG, Fons Notarial Blanes, manual 1742 núm.332, f. 97v-102. Un dels seus marmessors fou Josep Oms, metge de Vic, germà seu.

²⁶ Estudiada per Pere Vallribera, "Notes sobre una biblioteca mèdica catalana", *Actes del II Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana*, vol.II, 1975, p.235-252.

²⁷ Enric Mirambell comenta un llibre del seu fill a "Acotacions a un llibre de visites del Dr. Josep Antoni Oms i Jofre, metge de Blanes, del segle XVIII", *Quaderns de la Selva*, 2 (1989), p.157-160.

²⁸ Enric Mirambell en publicà l'inventari a la *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos*, LXXVIII, 1(1975), p. 93-110.

L'inventari de la biblioteca del doctor en medicina **Silvestre Gafes** (Gaffas en els documents), el pren el notari Josep Guixeres, de Santa Coloma de Farners, el 29 de maig de 1765, a instància de la seva viuda, Maria Teresa Viader, usufructuària dels seus béns.²⁹

La mort li sobrevé a Santa Coloma el dia 2 de maig del mateix any, a l'edat d'uns quaranta-cinc a cinquanta anys.³⁰ A través del seu testament³¹ sabem que els seus pares eren de Besalú, d'ofici corders. En aquesta escriptura nomena hereu el seu fill Joan i marmessors la seva muller, el seu germà Pau, Josep Perarnau, pagès de la Celler de Ter, i el seu cunyat Josep Viader, també metge de Santa Coloma de Farners.

Silvestre Gafes havia exercit com a doctor en altres poblacions de la comarca, com per exemple Anglès. En les seves últimes voluntats recorda el plet que manté amb Joan Carreres Oliveres, familiar del sant ofici d'Anglès, per un deute de 900 lliures corresponents a visites mèdiques a ell i als membres de la seva casa. En cas d'arribar a un acord, insta que no se li rebaixin més de 100 lliures.

No té cap altre bé immoble que una casa situada al carrer Major de Santa Coloma, dividida en diverses estances: entrada, celler, cuina, menjador, sala i tres habitacions amb quatre llits parats. Els llibres es troben a la seva cambra (sobre el menjador) juntament amb un llit pintat, un santcríst, un quadret de Sant Dalmau i dues escaparates amb les imatges de Sant Jeroni i Sant Onofre.

Silvestre Gafes, a causa de la "grave malaltia", no pot signar el testament i la seva dona, per no saber escriure, tampoc no rubrica l'inventari. En ambdós casos firma com a testimoni l'escrivent Gaspar Veguer.

Antoni Benet Soler, Ciutadà Honrat de Barcelona, és el propietari del Mas Soler, situat a la parròquia de Santa Maria de Mansolí, dins el terme municipal de Sant Hilari Sacalm.³² Fill de Marcià Benet, també Ciutadà Honrat, i de Serafina Soler, es casà amb Margarida Huguet. El 30 de març de 1797 redacta el seu testament, l'obertura del qual té lloc a Girona el 25 de

²⁹ AHG, FN Santa Coloma de Farners, manual 1765 núm.122, f. 202-203.

³⁰ APSCF, Llibres Sacramentals, Òbits 1753-1780, pàgina 200.

³¹ AHG, FN SCF, manual 1765 núm.122, f. 166-166v.

³² Sobre el Mas Soler, vegeu Antoni Pladevall i Àngel Serradesanferm, *Sant Hilari Sacalm. Capital de les Guillerries*, Sant Hilari, 1986.

gener de 1802.³³ Els marmessors són tres dels seus germans: Domènec, prior del monestir de Breda; Marcià, canonge de la catedral de Vic; i el prevere Josep. Nomena hereu el seu fill Marcià i, en cas de mort, altres dos fills, Hilari i Valentí. Si no sobreviuen, l'herència passarà als seus néts, primer als fills del matrimoni Bonaventura Bosch Bellsolar i Isabel Benet Solà i, en segon lloc, als de Jaume Matamala –de Sant Hilari– i Petronel·la Benet Soler.

El mas principal és el Mas Soler, però en té d'altres de localitzats a la mateixa parròquia de Mansolí (Illas, Burbulada, Feixiques, La Gavarra), la casa Puigdollers a la parròquia de Sant Vicenç de Malla, una casa a Santa Coloma de Farners (carrer del Raval) i dues cases a Vic (una al carrer dels Serrallers i l'altra prop del Pont d'en Brugger).

Ens consta que tenia una gran inversió en forma de censals.

El 31 de gener i el 27 de febrer de 1802³⁴ s'inventaria amb exhaustivitat el Mas Soler. Es tracta d'un edifici de grans dimensions, amb capella pròpia i dependències per als treballadors (criades, mossos, traginers, bosquerols i masover). Tenia la tradicional entrada, diverses sales, menjador, cuina, pastador, rebosts, solejadors, estudi, cellers, graner i golfa. Les parets de les habitacions estaven guarnides amb més de cinquanta quadres, la majoria de temàtica religiosa,³⁵ especialment de devoció mariana.

Els llibres es concentraven en un estudi dels dormitoris principals, al costat del menjador. En el passadís de les habitacions de dalt tenia una caixa amb un feix de pergamins i actes corresponents al benefici del reverent Josep Benet Soler. A la capella³⁶ s'hi guardaven dos missals (un de bo i un de molt usat) i dos quaderns de rèquiem. Finalment, en la sala principal hi penjaven tres mapes de paper, en el menjador, quatre, i en la sala de dalt, un, juntament amb algunes estampes.

³³ AHG, FN Girona-1, Marià Camps, manual de testaments núm.1182.

³⁴ AHCSF, FN Sant Hilari Sacalm, Pere Albareda manual 1802, f. 35v-47v.

³⁵ Sortosament el notari especificà la temàtica de cadascun. De la Verge Maria i la Sagrada Família: Desposori de Maria, Maria Santíssima, Naixement del Senyor, Adoració dels Reis, Anunciació de Nostra Senyora, Mare de Déu d'Agost, Mare de Déu dels Dolors, Nostra Senyora –un de cada tema–; i la Divina Pastora, Assumpció de la Verge, Concepció, Mare de Déu del Carme, Mare de Déu del Roser i Ecce Homo –dos de cada–.

Els sants representats són: amb un quadre) Sant Jeroni, Sant Onofre, Sant Joan de Déu, Sant Antoni Abat, Sant Joaquim, Sant Jaume Apòstol, Sant Josep, Sant Francesc i Martiri dels Apòstols; amb dos quadres) Sant Tomàs d'Aquino i Sant Pere; amb tres quadres) Sant Miquel i Sant Antoni de Pàdua.

Finalment, les santes són una Santa Margarida, una Santa Magdalena i tres Santes Bàrbares.

³⁶ El retaule de fusta dedicat al casament de Maria i Josep, comptava també amb les figures de Sant Antoni de Pàdua, Santa Margarida, Sants Llucià i Marcià, màrtirs, Santa Serafina i Santa Isabel.

El dia 25 de gener de 1718, davant el notari de Santa Coloma de Farners Antoni Mascaró, s'inventariaven amb detall els béns del rector de la petita parròquia de Vallcanera, **Pere Marcó**. Els seus marmessors, dos preveres, cridaren com a testimonis un altre prevere, el reverend Antoni Huguet, ecònom de Vallcanera, i l'homònim Pere Marcó, pagès de Palol d'Onyar.³⁷

El document descriu el contingut de mobles, robes, eines, aliments, etc., que contenen les diferents habitacions de la rectoria: una saleta, l'entrada, el celler, la cuina, la sala, una cambra i el graner.

El prevere **Joan Jaume Ferran Aiguaviva** fou rector de Tossa de 1727 fins el 1749.³⁸ Fill d'una família de negociants tossencs –el seu pare Joan i el seu avi Antoni ho eren–,³⁹ testà el 23 de gener de 1749.⁴⁰ Els seus marmessors són un nebot, Ramon Vidal, prevere i domer de la Bisbal d'Empordà, i el seu germà Feliu Ferran, negociant de Tossa.

Entre les diverses disposicions testamentàries destaquem la fundació d'un benefici simple a l'església de Sant Vicenç de Tossa, dotat amb 500 dobles (rèdit anual de 25 dobles), sota el patronatge perpetu de Feliu Ferran i els seus hereus. El primer obtentor havia de ser el seu nebot Ramon Ferran Gibert, seguit d'un altre nebot, Domènec Ferran. Estipula l'obligació de celebrar anualment seixanta misses baixes, dividides en tres parts iguals: una pel fundador, una altra pel seu pare Joan i, la tercera, per la seva mare Maria. Com afirma Llorenç Ferrer, aquest tipus de fundació podia forçar l'aparició a cada generació d'un capellà per ocupar el càrrec eclesiàstic i beneficiar a la família amb l'estalvi del dot.⁴¹

A més, Joan Jaume Ferran institueix una causa pia per a maridar donzelles i estudiar minyons, a favor de "las fillas y fills de dit mon germà

³⁷ AHG, FN Santa Coloma de Farners, manual 1718, núm.75. A Vallcanera, localitzem avui dia una casa amb el non de Can Marcó. Vegeu F.Anoro, L.Costa, N.Figueras i J.Llinàs, *Veïnats, camins i cases de pagès. Aproximació històrica als termes de Sils i Vallcanera*, Sils, 1993.

³⁸ E. Claudi Girbal, *Tossa. Noticias sobre la historia, tradiciones y costumbres de esta villa y su término*, Girona, 1884, p.69.

³⁹ Mario Zucchitello presenta el seu arbre genealògic en *Una devoció mariana: la Mare de Déu dels Socors a Tossa (segles XVI-XX)*, Tossa, 1986, p.34.

⁴⁰ AHG, FN Tossa, Salvador Sala manual 1749, núm.37, f. 200-201v.

⁴¹ *Pagesos, rabassaires i industrials a la Catalunya Central (segles XVIII-XIX)*, Barcelona 1987, p.637.

[Feliu Ferran] per línia recta de aquell”. La finalitat és clara: incrementar el dot de les nebodes i ajudar a les despeses dels estudis dels nebots.⁴²

L’inventari dels béns de Joan Jaume Ferran es realitza el 16 d’abril de 1749.⁴³ Únicament té mobiliari i roba de vestir distribuïts en dues habitacions –amb un llit cadascuna– i la cuina. Conservava alguns objectes d’argent (culleres, forquilles, sivelles i una tabaquera) i 259 lliures 4 sous en metàl·lic.

ELS INVENTARIS I ENCANTS: TRETS I DIFICULTATS

Un seguit de problemes es plantegen immediatament, així que un hom es disposa a enfrontar-se amb l’ús d’aquesta font documental, problemes que ja han estat sovint posats de relleu.

D’una banda, els inventaris són fets amb poca cura, sense donar detalls que avui ens resultarien preciosos. El motiu cal cercar-lo essencialment en la feina rutinària del notari, sovint feta dictant a un escriptor. L’inventari, a més, no és únicament dels llibres del difunt, sinó de tota mena d’objectes i béns, els llibres només en són una propietat més, al costat de taules, cadires, quadres, escriptoris, prestatges,... Probablement també la proximitat espàcio-temporal als llibres és causa d’una escassa atenció: el notari viu en aquell moment (no pensa, òbviament, en la utilitat que la cosa pugui tenir per a nosaltres) i és, a més, una persona versada en lleis, que coneix llibres.

Així doncs, els títols no sempre són explícits, ni els autors, hom es refereix a les obres amb la paraula més vistosa o més significativa del títol, o bé de la forma que es tenia per costum de fer-ho a l’època (“la doctrina de Belarmino”, “lo Pelegrí”, “el llibre de Carlo Magno”, “un Calapi bo”) i rarament s’hi esmenta la llengua (“dos Fonts místicas, una en català y la altre en castellà, “una semmana santa en castellà), que sovint pot deduir-se del títol, tret de casos d’ambigüitat lingüística. No es dona l’any d’edició, ni el lloc, ni l’impressor o editor, però de vegades s’esmenta el número de l’edició (“altre llibre en quart titulat *La familia regulada*, impressió segona...”, i més avall el mateix “...impressió quinta”).

Allò que sí que interessa en l’inventari és l’estat dels llibres, de cara a la valoració per a una eventual subhasta o encant. A més de l’expressió “molt vell” o “molt antich”, que podria ésser ambigua, hi ha referències clares a

⁴² *Op.cit.*, p.620-623.

⁴³ AHG, FN Tossa, manual 1749 núm. 37, f. 210v-212.

l'aspecte extern: “un llibre titulat *Cricis de Cataluña* molt usat”, “quatre breviaris usats”, “altres llibres xichs de medicina dolents”... També importen les dimensions, bé que quan es tracta de “llibres xichs”, com vèiem en el darrer dels exemples, no se'n detalla la quantitat o bé es detalla però sense concretar títols (“tretze llibres usats, part en quart y part en octau, de diferents cosas”). De vegades el notari ha pres com a criteri de treball la mida dels llibres (potser d'acord amb l'ordre de col·locació als prestatges del difunt) i inventaria primer els llibres en quart, tot seguit els llibres en octau i després els “en fòleo”. S'hi detecta, això sí, una atenció preferent a la riquesa material del llibre (“quatre tomos en octau ab cubertas de pergami”, “un tomo enquadernat a la francesa”), de nou presumptament lligada a la valoració i venda ulterior, la mateixa raó per la qual els repetits “llibres xichs” no devien ésser esmentats en concret.

Totes aquestes característiques del document dificulten la identificació dels llibres en qüestió, bé que la finalitat quantitativa, amb una fluctuació relativa, es pot mantenir. Amb tot, quan hi ha encant o subhasta de llibres subsegüent a l'inventari es desvela en part la incògnita dels tals “llibres xichs” i dels “altres llibres” que no s'hi concretaven, bé que sovint tampoc no s'hi donen títols. Vegem-ne uns exemples

El 1755 en la relació de béns del reverend Sebastià Giribert, prevere de Vidreres, solament consten “alguns llibres de moral”,⁴⁴ més endavant, en la subhasta, el notari anota dues vendes: “un llibre anomenat *Font Mística*, a Francesc Llobet, pagès, per quinse sous (...), un llibre petit, a Joan Fullà, per tres sous...”.⁴⁵

Poc més detallat és el notari de Blanes Josep Rovira en l'encant dels objectes del reverend blanenc Josep Alemany (mort el 17-X-1763).⁴⁶ Anota “ítem quatre parts de breviaris, al reverent Joseph Passapera, prevere (...) 1 ll. 10 s. (...); ítem quatre llibres, al reverent Dr. Joseph Buxons, prevere rector (...) 1 ll. 1 s. (...); ítem tres llibres petits, a Francisco Rocafort, negociant (...) 4 s. 6 d. (...); ítem dos llibres petits, al dit Agustí Jaume (...) 2 s. (...)”. En total sumen tretze llibres per un valor de 2 ll. 17 s. 6 d. En l'inventari únicament hi feia constar “diferents llibres de poca entitat, imprimits, molt usats”.⁴⁷

⁴⁴ AHG, Fons Notarial Vidreres, manual 1755 núm. 59, f. 21 i f. 21v-23.

⁴⁵ Si hom repassa l'inventari del tal Francesc Llobet de 1788 (Apèndixs), observa que té dos exemplars de l'obra, un en català i un altre en castellà.

⁴⁶ AHG, Fons Notarial Blanes, manual 1764 núm. 284, f. 60-61v.

⁴⁷ AHG, Fons Notarial Blanes, manual 1763 núm. 284, f. 140-141v.

En la subhasta dels llibres del comerciant de Tossa Tomàs Vidal (mort el 1764) s'hi detalla la venda a encant de 36 llibres individualitzats i encara "alguns novenaris" en bloc, quan en l'inventari només se'n concretaven 6 a més de la fórmula habitual "una sort de llibres a quart full ab cobertes de pergami" (veg. Apèndixs).

D'altra banda és remarcable que els compradors de llibres a encant tendeixin a ser persones del mateix ram (clergues compren llibres de clergue, metges de metge,...), o bé es reparteixin entre els oficis del segment socio-professional que hom detecta amb índexs alts de possessió (mestres de gramàtica, metges, apotecaris,...).⁴⁸ En el cas suara esmentat de Tomàs Vidal, que donem en apèndix, hi apareixen també elements d'aquest segment: de 37 llibres venuts (i encara els mateixos "novenaris" sense concretar) agrupats en 21 vendes (hi ha obres en diversos toms) 14 són adquirits pel metge Anton Colombí, 10 se'ls queden 3 clergues i 11 se'ls reparteixen 6 persones que o bé són artesans (sabater, mestre de cases) o bé no se n'indica l'ofici.

Les reserves que hom oposa a la validesa de la font queden paliades per la presència de l'encant, ja que es considera que en aquest cas les garanties que el llibre serà llegit augmenten en la mesura que ho fa preveure l'interès demostrat pel comprador en anar a una subhasta pública i adquirir uns textos usats i, doncs, més econòmicament.⁴⁹ Cal recordar també que, si no podem afirmar que els llibres posseïts són automàticament llibres llegits, tampoc no es pot sobreentendre que les obres que consten en una biblioteca privada constitueixen les soles lectures de l'individu en qüestió.⁵⁰

Diguem finalment que en fer (i ara llegir) inventaris, al costat dels llibres col·locats en "parastatges" dins els "aposentos", "estudis" i "sales", normalment apareixen altres objectes relacionats amb l'escriptura i la lectura: "un trempaplomes", "una sort de paper blanch bo", "alguns codernillos de paper bo", "una caixeta per posar papers", "un faristol petit"... La presència de llibres manuscrits és reduïda, però present; sovint es tracta dels apunts d'estu-

⁴⁸ Idèntiques constatacions aporten els inventaris i encants transcrits per J. Giménez Blasco, *Economia i societat. Mataró, 1600-1639*, Mataró-Barcelona, 1984, p. 242-256.

⁴⁹ Veg. Antón-Jiménez, "La lectura efectiva...", p. 111.

⁵⁰ Veg. R. Chartier, *Libros...*, p. 34. Sobre inventaris i lectures, bé que en època baix-medieval, hi ha en curs d'elaboració una tesi doctoral que coneixem per mitjà de l'article del seu autor J.A. Iglesias, "La cultura dels clergues a la Catalunya baix-medieval a través de les seves biblioteques", I Congrés d'història de l'Església catalana, 1r vol., Solsona, 1993, p. 93-103, on es reprenen conceptes com els que acabem d'exposar.

diant d'un metge ("lo curs manuscrit de medecina de dit defunt ab sinch llibres") o llibretes de comptes i potser d'efemèrides de la casa o contalles ("deu llibretas que contenen vàrias històrias"), del tipus de les que ja es coneixen per a l'època.

ELS LLIBRES POSSEÏTS: QUANTITATS I TEMÀTICA

El primer que cal constatar són les quantitats de llibres posseïts i, a continuació, comparar unes biblioteques amb les altres. Cal recordar, però, com s'ha dit de vegades, que la sola existència de llibres en una casa ja és un indicador d'un cert nivell cultural o, si més no, de formació i capacitat per a llegir i escriure, bé que en graus diversos.⁵¹

Així doncs, quant a les quantitats, cal constatar, d'una banda, que les dimensions de les biblioteques són exigües, en general, i de l'altra, que són molt contrastades entre elles. És a dir, que no hi ha gent que tingui més de 200 llibres i hi ha uns grups socials i professionals que disposen de més llibres, els pagesos propietaris, els eclesiàstics (bé que no pas tots) i els metges. En els dos darrers casos la raó és clara: es tracta de dos col·lectius que necessiten els llibres per als seus estudis, la qual cosa resta indefectiblement connectada amb rang socio-ecòmic familiar. Per als propietaris pagesos, en canvi, les raons són unes altres, encara que hi poden estar connectades (inquietuds culturals, possibilitat de derivar fills cap a ocupacions com les anteriors, més facilitats de desplaçament, capacitat adquisitiva,...) i les seves biblioteques són, doncs, qualitativament més significatives.

És notable, en el marc de l'àrea del mostreig (on no apareixen, hem dit, grans contingents de llibres), la biblioteca ja repetidament esmentada del metge Oms, de Blanes, que és integrada per 131 volums, de 68 dels quals no es donen una referència concreta ("sexanta-y-vuit llibres, part de manoscrita philosophia y medicina, y los demás de medicina y de dife-rents històrias, usats"). És, de molt, el nombre més alt de llibres de tot el conjunt, que s'explica, com hem vist, pel manteniment de l'ofici familiar i

⁵¹ Veg. J.M. Torras Ribé, *Evolució social...*, o les esmentades reflexions de J. Fontana (*Història de Catalunya*, vol. V, p. 93-111), sobre l'afinament en la descripció de la societat set-centista i el grau d'alfabetització, presumiblement superior al que s'ha cregut, atesa la presència de llibretes de comptes i llibres a les cases de pagesos i artesans.

l'acumulació de llibres, quasi exclusivament de medicina, d'una generació a l'altra.⁵²

Els doctors Silvestre Gafes, de Santa Coloma, o Pere Antic Ribot, de Lloret, tenen també quantitats importants de llibres, 65 i 68 respectivament, i aquest últim podria tenir-ne més, ja que l'inventari no és prou detallat ("diferents altres llibres...") (Apèndixs). Ramon Pou, d'Hostalric, té 43 llibres sense detallar ("Ítem vint-y-set llibres en octau encodernats a la francesa de la facultat de cirurgia. Ítem llibres en fòleo ab cubertas de pergamí. Ítem vuyt llibres en quart, lo un ab cubertas a la francesa y los demás ab cubertas de pergamí").⁵³

Pel que fa als eclesiàstics, un rector rural com el de Vallcanera (Sils) té menys llibres (17 volums) en vist els rectors de poblacions com Tossa o Lloret. L'extracció familiar i les rendes de la parròquia hi deuen tenir molt a veure.

L'únic representant de la petita noblesa, el mas Soler de Mansolí (Sant Hilari Sacalm), compta amb una quantitat molt respectable (78 i un nombre indeterminat) i d'un interès palès. Els pagesos propietaris són també un dels grups que atesora força volums en aquest context, mentre que els artesans, comerciants, patrons, etc. presenten baixos índexs de possessió de llibres. És el cas del blanquer Feliu Dotras, de Blanes, que a la seva mort deixà dins una caixa "quatre llibres en fòleo de moral", com recull l'inventari ordenat pel seu fill, el negociant Josep Dotras Cruells el 26 d'octubre de 1795.⁵⁴ En morir Francesca, vídua d'Antoni Mascarós i de Gregori Vilert, ferrers de Blanes, en una habitació sobre la botiga de ferrer, s'hi trobà una caixa gran en la qual, a més dels llibres de comptes de la ferreria i escriptures de la casa, hi havia "dos llibres de l'offici d'albèyter".⁵⁵ Amb tot, el fet que en posseeixin revalida la convicció que la frontera de l'alfabetització es troba en l'artesanat i que la

⁵² En ocasions la història familiar ajuda a explicar la propietat de determinats llibres. En l'inventari de l'herència de Gertrudis Casellas, muller del doctor en medicina Jaume Vaquer, de Lloret de Mar, localitzem "dos tomos de Comas, de l'Art de Nottaria, usats". L'explicació és fàcil: provenen del llegat del seu pare, el discret Joan Casellas, i passaran al fill d'ella, el també notari Josep Anton Vaquer. AHCSF, Fons Notarial Vidreres, manual 1756 núm. 59, f. 30-31v. Igualment Josep Munsó, de Blanes, acumula els llibres del seu pare Joan Baptista Munsó, cirurgià. AHG, Fons Notarial Blanes, manual 1771, núm. 288, f. 13-16v.

⁵³ AHCSF, Fons Notarial Vidreres, manual 1795 núm. 1, f. 206-208.

⁵⁴ AHG, Fons Notarial Blanes, manual 1795 núm. 378, f. 128-132v.

⁵⁵ AHG, Fons Notarial Blanes, manual 1770 núm. 344, f. 44v-45v.

possessió d'un ofici és la motivació per a traspasar-la.⁵⁶ Encara dins d'aquest grup els negociants s'escau que tenen força llibres, encara que els inventaris (i encants) són menys detallats; hem vist ja el cas de Tomàs Vidal (inventari: 6 llibres i un nombre indeterminat / encant: 37 llibres i un nombre indeterminat) i també hi trobem Josep Munsó, negociant de Blanes, que en té una trentena, cosa que s'explica, però, com en tantes ocasions, pel fet d'ésser fill d'un cirurgià (veg. Apèndixs).

Pel que fa a la temàtica dels llibres posseïts, cal que fem també unes quantes constatacions. En primer lloc, la constatació que la immensa majoria dels volums presents als prestatges dels difunts tenen una relació directa amb llur feina professional, són el que Enric Moreu-Rey anomenà "llibre-eina": missals, llibres per a consell de confessor, sermonaris, breviaris, etc. per als clergues; farmacopees, pràctiques mèdiques, obres d'Hipòcrates i Galè, manuals de cirurgia, tractats de febres, etc. per a cirurgians i metges; comentaris jurídics, arts de notaria, compendis de lleis del país, etc. per a juristes i notaris. Es tracta de llibres molt específics, però molt comuns, si parlem dels clericals, o bé d'identificació més difícil, sobretot en medicina, car els noms dels autors i les edicions són molt sovint estrangers i més mal grafiats que d'altres. Aquests àmbits, doncs, renunciem d'antuvi a comentar-los; bé podran prou fer-ho, si convé (a partir dels inventaris transcrits ací), els historiadors de l'Església, de la medicina i la farmàcia, del dret.

Segonament, cal dir que, més enllà dels inventaris de clergues, el llibre religiós és, com ja era d'esperar, majoritari en quasi tots, tant en la dimensió de la teologia dogmàtica i la moral com en els llibres de pietat més populars, i encara en algunes obres que un notari insereix entre els llibres "de història" i que responen bàsicament a vides de Jesucrist i de santes i sants, sermons, etc. Segurament, la nostra percepció és esbiaixada i tendim a incloure en aquest capítol llibres que el comú de la gent no hi incloïa a l'època; amb tot, la gran presència d'aquesta mena de llibre durant tot el nostre s. XVIII, i encara més enllà, contrasta obertament amb la davallada gradual que es produeix en altres bandes al llarg d'aquesta mateixa centúria (el cas de França és clar).⁵⁷

Si repassem globalment, pel que fa a aquesta temàtica, els inventaris que presentem, hom s'adona que les obres més freqüents (a més dels novenaris, missals, breviaris, llibres del Roser, ..., que hi ha un xic pertot) són els catecismes i exposicions de la doctrina cristiana, de vegades sense esmentar

⁵⁶ Cf. Giménez Blasco, *Economia i societat...*, p. 75-76.

⁵⁷ Veg. R. Chartier, *Libros...*, p. 15.

cap dada identificativa. Hi trobem el *Catecismo histórico* de C. Fleury, l'anomenada *Doctrina de Castellterçol* (en realitat, *Diálogos de la doctrina christiana*, del prevere i paborde de Castellterçol Francesc Orriols, editat a Girona per l'impressor Brò i reeditat moltes vegades durant el XVIII i XIX), la *Declaración de la doctrina christiana*, de sant Robert Bellarmino, la tantes vegades reimpressa al llarg del segle *Font mística y sagrada del paradís de la Iglésia*, de Francesc Baucells, d'Escornalbou (1704), traduïda també al castellà; la *Luz de la fe y de la ley*, de Jaume Baron o les obres de fra Luis de Granada, *Introducción al Símbolo de la fe, Libro de la oración y meditación*, etc. (recomanades a les sinodals dels bisbats i per la Santa Seu). El *Catechisme pastoral* de J. Plens (1699, reimprès diversos cops durant el XVIII) és un conegut sermonari que recull "pláticas doctrinals y espirituales per tots los diumenges de l'any".

Sense sortir d'aquest àmbit, són molt habituals els *Flos Sanctorum* (quan se n'esmenta l'autor, els coneguts d'Alonso de Villegas o de Rivadeneira) o *Fructus Sanctorum*, encara que també apareixen moltes vides de sants en obra independent (sant Narcís, Sant Antoni de Pàdua, sant Segimon, ...). Llibres de moral, en llatí i castellà, els representen obres de Trullench, Bonacina, Corella, Pacheco, Pedraza, Goudin, etc. i diversos altres llibres de meditació i contemplació ascètica (*El reloj del alma, Quinto alfabeto del abecedario espiritual*; la *Mystica ciudad de Dios*, de sor María de Jesús de Ágreda; el *Combate espiritual*, de Lorenzo Scupoli; el *David perseguido*, de Cristóbal Lozano; el Kempis, ...). Cal constatar la presència de dues Bíblies, una de les quals "en làminas a la francesa" i tres Exercicis de sant Ignasi de Loiola. També hi ha uns *Quatre-cents Aforismes Cathalans*, de Joan Carles Amat.

Si ens referim tot seguit als llibres de lleis és simplement per a fer constar, a més dels habituals compendis de lleis i casuística jurídica, l'aparició de les *Constitucions y altres drets de Catalunya*, les *Constitucions y Actes de corts fets en Catalunya* i altres llibres de lleis manuscrits, tots els quals en l'inventari, qui sap si per causa d'herència, del metge Ribot (veg. Apèndixs), on consta també "altre autor de lleys ab lletra llemosina". La referència a la lletra fa pensar que no es tracti per ventura d'una al·lusió a l'antiguitat del volum percebuda a través dels grafismes o del to depassat de la llengua.

La història, de Catalunya i d'Espanya i possessions ultramarines, hi és present a través de les obres de Jeroni Pujades, Narcís Feliu de la Peña (els *Anales*), el P. Juan de Mariana, Duchesne (el *Compendio* traduït pel P. Isla), Antonio de Solís (*Historia de la conquista de México*), Josep de Segarra

(*Compendio de la historia de la España transfretana*), Manuel Marcillo (*Crisi de Catalunya*),... També dins d'aquest apartat hom pot incloure l'interès per les altres terres i països nous que es manifesta en la presència d'atles, quaderns de mapes i l'obra de fra Jaume Rebullosa, de l'Orde de Predicadors, *Descripción de todas las provincias, reynos, estados y ciudades del mundo* (editada a Girona el 1748 per Jaume Brò).

A cavall entre la història i la literatura (religiosa o no) gosem situar obres que semblen destinades a difondre fets esdevinguts, fer l'elogi d'algú o alguna cosa o proporcionar també "entreteniment" sobre coses antigues i exòtiques. Així l'anònim *Luz de la verdad. Preguntas y respuestas a favor de Catalunya y sus hijos, originada de una disputa avida entre cinco soldados de a caballo de las tropas de España* (1641), la *Historia del emperador Carlo Magno y de los doce pares de Francia, Los Reyes nuevos de Toledo*, de C. Lozano; o encara la *Historia de los vandos, de los zegríes y abencerrages, cavalleros moros de Granada y de las guerras civiles que hubo en ella*, de Ginés Pérez de Hita. Tots els esmentats tenen edicions diverses fetes a Barcelona. Hom pot incorporar-hi també el conegut *Lágrimas amantes...* a la mort de Carles II i qui sap si un no identificat *Despedida de la Mariscala* (potser relació d'unes festes o una representació?).

Pel que fa a la gramàtica, hi apareixen el tradicional "pelegrí" (*Pelegrinació del Venturós Pelegrí*) emprat en l'aprenentatge de la lectura, un *Estilo de cartas*, dos exemplars del *Dictionarium seu Thesaurum Verborum ac Phrasium*, de Pere Torra, un vocabulari de Nebrija, unes *Dicciones de lengua vulgar y latina* (no identificat) i dos exemplars de diccionaris llatins basats en el recull italià considerat mediocre d'Ambrosio Calepino, probablement francesos, car són propietat de dos metges que podem conjecturar que els degueren adquirir per als estudis a Montpeller (es designen "un Calapi bo" i "Ambròs Galepino"). Certament l'humanista i impressor francès Robert Etienne va refer i imprimir diverses vegades aquest instrument lexicogràfic i se'n coneixen diverses edicions durant els segles XVI, XVII i XVIII.

En entrar de ple en la literatura, cal dir que el contingent és baix, però és significatiu i, sobretot, es troba concentrat en els nivells alts de l'escala social (ciutadà honrat, propietaris) i a la fi de segle. Un esment especial mereixen, doncs, les biblioteques del mas Soler de Mansolí, a Sant Hilari Sacalm, i la casa Roquer d'Arbúcies. Si hom es pren la molèstia de resseguir tots dos inventaris s'adonarà depressa que les realitats més detonants (també en els altres apartats) d'un context modest com el que hem comentat d'una manera genèrica pertanyen als inventaris d'aquests dos pagesos propietaris (el

primer Ciutadà Honrat de Barcelona), presos respectivament el 1801 i el 1795. Podria incloure-s'hi també, per l'extracció sòcio-professional i l'interval cronològic, però sobretot també pel contingut, el del també hisendat mort el 1794 Francesc Sala Maig Soler, de Lloret de Mar. Ells tres són els que aporten als nostres comentaris els clàssics Virgili i Ciceró (cal creure que en llatí), les faules de Fedre o d'Isop (en castellà les primeres i en català les segones, segons sembla desprendre's de l'inventari), "un Erasme comentat", el Quixot, *El Criticón* de Baltasar Gracián, els *Sueños y discursos* de Quevedo, les *Cartas marruecas* de Cadalso,... Antoni Benet Soler molt especialment demostra interès pels altres països que dèiem (*Aparato geogràfico*, quaderns de mapes) i posseeix textos designats amb títols, no pas tots identificats, com ara *Compendio de la razón, Hombre de la razón, (Compendio de) Antigüedades Romanas* (de F. Pérez Pastor, 1771), *Aventuras de Thalamaco* (de Fénélon, trad. castellana), *Historia de Robinson*, *Memorias de Juan Brik, hijo natural de Oliverio Cromwel* (de Juan Francisco Molinas y Sicart, Madrid, 1780), *Desengaños sobre las preocupaciones del día: discursos polémicos* (2 vols., en coneixem una edició de Roma el 1796) o les *Cartas críticas sobre varias questiones eruditas, científicas...*, de Giuseppe Antonio Constantini en 12 volums (Madrid, 1773-1778). Es tracta d'obres totes elles que per la temàtica literària o d'aprofundiment en el coneixement del món i pels llocs d'edició i extensió indueixen a atribuir al difunt una formació i una inquietud intel·lectual notables en el seu entorn. Pel que fa a Francesc Sala Maig Soler, pagès de Lloret, disposava d'una biblioteca també més modesta que la de Soler, però és ell qui té un Virgili, Gracián, Erasme.

Per acabar, diguem que la similitud entre les dues biblioteques de la muntanya selvatana (les Guilleries), la del mas Soler i la de la casa Roquer, és cridanera (*Historia de México, Historia del emperador Carlo Magno...*, *Sueños* de Quevedo, el Quixot). Molt més ben dotada en quantitat i qualitat, com hem vist, la dels Soler, com correspon al rang sòcio-econòmic, hom hi detecta la presència de les vides de sant Miquel dels Sants i de sant Bernat Calbó, vigatans, cosa que denota l'adscripció eclesiàstica (diòcesi de Vic) i potser el lligam comercial amb la capital osonenca, que és evident al llarg de la història per a tot una llenca de la Selva, explica també les afinitats de l'altra biblioteca, la d'Arbúcies, bisbat de Girona, amb la de Sant Hilari.

APÈNDIXS

QUADRE: Quantitats de llibres en els inventaris (i encants) estudiats (1718-1802).

I. Pagesos

1775	Jaume Raig Terrades pagès de Vidreres	8
1788	Francesc Llobet Gelabert pagès de Vidreres	17 + x
1794	Francesc Sala Maig Soler pagès de Lloret	35
1795	Casa Roquer hisendats d' Arbúcies	20

II. Artesans

1795	Feliu Dotras (*) blanquer de Blanes	4
1770	Francesca Mascarós (*) vídua d'un ferrer de Blanes	2

III. Comerciants i professionals

1764	Tomàs Vidal Rey comerciant de Tossa	6 + x (encant: 37 + x)
1796	Romà Puig Fàbregues comerciant de Lloret	8
1727	Pere Antic Ribot metge de Lloret	58 + x
1742	Antoni Oms Morell metge de Blanes	131
1765	Silvestre Gafes metge de Santa Coloma	65
1795	Ramon Pou (*) cirurgià d'Hostalric	43
1771	Josep Munsó negociant de Blanes	30
1793	Anton Alemany (*) negociant de Blanes	x
1794	Joan B. Oliver (*) patró mariner de Lloret	6

IV. Nobles

1802	Antoni Benet Soler C.H.B. de Sant Hilari	78 + x

V. Eclesiàstics

1718	Pere Marcó prevere de Vallcanera	17
1749	Joan Jaume Ferran Aiguaviva prevere de Tossa	23
1775	Sebastià Giribert (*) prevere de Vidreres	x
1763	Amador Soler prevere de Lloret	24 + x
1763	Josep Alemany (*) prevere de Blanes	x (encant: 13)

VI. Altres

1782	Margarida Buxons Oliva (*) germana de capellà de Blanes	x

Nota: Usem x quan el document no especifica la quantitat, sinó que agrupa uns quants volums (normalment "llibres xichs"). L'asterisc (*) a continuació d'un nom indica que, per la migradesa de la biblioteca o per la inconcreció del document, aquest no és transcrit en els apèndixs següents, bé que hom s'hi refereix en el cos de l'article.

TRANSCRIPCIÓ: Inventaris (i encants) de llibres localitzats en manuals notariaus
(1718-1802).

1775

Jaume Raig Terrades, pagès de Vidreres

- “Ítem, lo llibre del Roser usat
- Ítem, la doctrina de Belarmino, usada
- Ítem, un llibre en octau de comptes trets usat
- Ítem, una llibreta per comptes en octau, usada
- Ítem, lo pelegrí usat
- Ítem, lo llibre de Carlo Magno, usat
- Ítem, los Set Psalms Penitencials, usats
- Ítem, la Doctrina de Castelltersol, usada
- Ítem, los Aforismes Cathalans, usats
- Ítem, un llibret per resar lo rosari, usat(...)”

1788

Francesc Llobet Gelabert, pagès de Vidreres

- “En lo quarto de la torre de dita casa:
- Primo, un llit ab pilans, cabsalera (...)
- Ítem, una taula de fusta ab son prestatge per llibreria, y en ell una capelleta ab la efígia de un Sant Christo de fusta
- Ítem, un missal
- Ítem, un Flos Sanchtorum de Patriarcas
- Ítem, dos Binnias
- Ítem, lo primer tomo de Flores sobre la Instituta
- Ítem, dos Fonts místicas, una en català y la altre en castellà
- Ítem, la Suma de Casos de consciència vell
- Ítem, Fructus Sanctorum vell
- Ítem, lo tomo segon de Bonacina
- Ítem, dos breviaris grossos, lo un de ells dolent
- Ítem, tres breviaris xichs, que contenen lo reso de tot lo any
- Ítem, lo segon y quart tomo de Gaudins
- Ítem, una sort de llibres xichs”.

1794

Francesc Sala-Maig Soler, pagès de Lloret de Mar

- “En la sala (...)
- Ítem, una arquilla de fusta molt usada, ab diferents papers fahents per la casa”

“En lo aposento en què morí dit Francisco Sala Maig y Soler:
(...)”

Ítem, un llibre titulat: Criticon de Gracián
Ítem, altre llibre titulat: Gritos del Infierno
Ítem, altre llibre de las Meditaciones de Granada
Ítem, alte llibre titulat: Despedida de la Mariscalá”

“En altre aposento:

Primo, una taula ab sa arquilleta molt usada
Ítem, un llibre titulat Cricis de Cataluña, molt usat
Ítem, dos tomos en quart titulats Conferencias de Corella
Ítem, altre llibre en quart titulat La familia regulada, impressió segona
Ítem, altre llibre en quart titulat Cortiada de Jurisdictione
Ítem, altre llibre titulat La familia regulada, impresió quinta
Ítem, altre llibre molt vell titulat Echiririon seu manuale confessoriorum et penitentium
Ítem, altre llibre en quart titulat Vocabulari de Torras
Ítem, dos tomos en quart titulats Pacheco suma moral
Ítem, altres dos tomos tercer y quart titulats Suma de Corella
Ítem, un llibre molt antich titulat Quinto Alfabeto del Abecedario Spiritual
Ítem, tres llibres en octau titulats lo un Virgili, lo altre Erasme comentat, y lo altre
Relox del Alma
Ítem, un llibre en foleo titulat Simbolo de la Fee, de Fra Luis de Granada
Ítem, dos tomos en foleo titulats Obras de Fra Luis de Granada
Ítem, altre tomo en foleo titulat Becerra
Ítem, altre tomo en foleo titulat De la corte santa
Ítem, altre tomo en foleo titulat El mejor Guzmán de los buenos
Ítem, altre llibre en foleo titulat Historia Antigua de Cataluña
Ítem, altre tomo en foleo molt vell, titulat Suma de Ravigio
Ítem, altre tomo en foleo titulat Flos Sanctorum de Patriarcas
Ítem, quatre breviaris usats
Ítem, dos breviaris grossos de tot lo any, usats (...)”

1795

Casa Roquer, hisendats d'Arbúcies

“En lo estudi del mateix quarto principal se ha encontrat lo següent: (...)
un prestatge per posar llibres molt ordinari,
un trempaplomas,
tres tomos dels Anals de Cathalunya,
Flos Sanctorum de Patriarcas,
las Missas dels Sants de la religió Benedictina,
Don Quixote,
Solís, Historia del México
y Carlo Magno,
Catecismo de Fleuri, dos tomos,
Roser,
un Brebriari dels caputxins molt bell,

el Atlas,
Estevanillo Gonzáles
y Sueños de Quevedo,
aument de la moneda de or
Vida de Sant Sagimon,
Offitium Conceptionis,
y devoció dels Dolors de Maria Santíssima,
offici de difunts
y una nota de lletra de ploma de tots los salms que hi ha en lo offici de Nostra
Senyora”.

“(…) deu llibretas que contenen varias historias (...)
alguns codernillos de paper bo y alguns de paper ordinari (...)
una caixeta per posar papers (...)
un faristol petit ordinari y una fusta per escriurer sobre ella”.

1764

Tomàs Vidal Rey, comerciant de Tossa

“En lo quarto ahont morí dit diffunt:

(...)

Ítem, dos tomos del Flosantorum usats

Ítem, un thomo de Luz de la Fee

Ítem, altre thomo de Luz de Verdad

Ítem, dos thomos de Mística Ciudad de Dios

Ítem, una sort de llibres a quart full ab cobertas de pergamí

(...)

Ítem, un escriptori dins lo qual si ha encontrat lo següent:(...)

Ítem, una sort de paper blanch(...)”

SUBHASTA:

“Ítem, a Anton Genover, tres tomos de Mistica Ciudad de Dios, per preu de 9 ll.

Ítem, al Reverent Garau Moré, prevere, tres tomos del Padre Lapuente, per preu de 2 ll.
9 s.

Ítem, a Joan Baxet, quatre tomos de año Virginio, per preu de 3 ll. 10 s.

Ítem, al reverent Francisco Lanús, prevere i rector, tres tomos en foleo de Flos
Santorum de Rebadaneira, per preu de 3 ll. 14 s.

Ítem, a Anton Colombí, [doctor en medicina], un tomo del Padre Laparra, per preu de 18 s.
9 d.

Ítem, al reverent Francisco Lanús, una esquila de Daniel, per preu de 2 s. 6 d.

Ítem, a Anton Colombí, un tomo de Luz de la Ley, per preu de 2 ll. 6 s.

Ítem, a Anton Colombí, un llibret per preu de 6 s. 6 d.

Ítem, a Joseph Ferro, un tomo de la Palma de la Pasión, per 10 s.

Ítem, a Joan Feu, un llibret per preu de 16 s.

Ítem, a Joan Ribera, [sabater], la vida de Sant Narcís, per preu de 4 s. 11 d.

- Ítem, a Anton Colombí, nou tomos de Davit, per preu de 8 ll. 15 s.
Ítem, a Anton Colombí, un llibre Convate Espiritual preu de 9 s. 6 d.
Ítem, al Doctor Joseph Vicens, dos tomos de catecismos, preu de 10 s. 9 d.
Ítem, a Joseph Ferro, un Kempis per preu de 5 s. 3 d.
Ítem, a Garau Colombí, un llibre per preu de 12 s.
Ítem, a Furtià Anglada, [mestre de cases], un Estilo de Cartas per preu de 4 s.
Ítem, al Doctor Joseph Vicens, Exercis de Sant Ignasi, preu de 4 s. 3 d.
Ítem, a Joseph Ferro, un llibret per preu de 5 s. 3 d.
Ítem, a Joseph Ferro, alguns novenaris per preu de 3 s. 3 d.
Ítem, a Joseph Ferro, uns novenaris per preu de 4 s. 8 d. (...)"

1796

Romà Puig Fàbregues, comerciant de Lloret de Mar

"En lo aposento en què morí dit difunt:

(...)

- Ítem, una caixeta ab sinch tomos encodernats a la francesa, sò és, tres de David el hijo,
y primer y tercer de David perseguido
Ítem, altre llibre titular David Reyes Nuevos de Toledo
Ítem, una semmana santa en castellà
Ítem, altre llibre: *Cronicon Delfo...*"

1727

Pere Antic Ribot, metge d'Anglès

"Los llibres de medecina següents:

- Primo, Bonet, sinch tomos ab sinch llibres
Ítem, Zecuti, opera medica, dos tomos ab dos llibres
Ítem, Heredia, opera medica, dos tomos ab dos llibres
Ítem, Lazari Riberery Conciliary Regis, un tomo ab un llibre
Ítem, Pauli Sequias, dos tomos ab dos llibres
Ítem, Ricarti Morton, opera medica, un tom ab un llibre
Ítem, Riberius reformatus, un thomo ab un llibre
Ítem, Isbrandi de Diemerbroeh, un tom ab un llibre
Ítem, Thoma Syndehaur, opera medica, un tom ab un llibre
Ítem, Riberius, opera medica, un tom ab un llibre
Ítem, Redoneo, pharmacope, un tom ab un llibre
Ítem, Hercolos Saxonia opera, un tom ab un llibre
Ítem, Pompeyo Sacco, opera medica, un tom ab un llibre
Ítem, Lemery, Cursso chimico, un tom ab un llibre
Ítem, Andrea Laurenty, un tom ab un llibre
Ítem, Castro, De Morbo Mulierum, dos toms ab dos llibres
Ítem, practica medica Gotholanorum, un tom ab un llibre
Ítem, Francisci Rosselli Cathalani Barchinonensis, un tom ab un llibre
Ítem, Galani Omnia que extant opera, un tom ab un llibre
Ítem, Epitomas omnium Galeni operum, un tom ab un llibre

Ítem, Pharmacopee, un tom ab un llibre
Ítem, diffarents altres llibres xichs de medicina dolents
Ítem, tot lo curs manuscrit de medicina de dit defunt ab sinch llibres.”

“Llibres de lleys, los següents:

Primo, Tractatus Illustrum in utraque facultate juris consultorum, un tom ab un llibre
Ítem, Las constitucions y altres drets de Cathalunya, un tom ab un llibre
Ítem, Artis nottaria, un tom ab un llibre
Ítem, Anthony Diana, resolutionum monialium, un tom ab un llibre
Ítem, Concordia Pharmacopolarum, un tom ab un llibre
Ítem, dos llibres de Constitucions y Actes de Cort fets en Cathalunya
Ítem, Joachim Misatger, un tom ab un llibre
Ítem, altre autor de lleys ab lletra llemosina, un tom ab un llibre
Ítem, lo autor Mathey ab Afflictis, un tom ab un llibre
Ítem, altre llibre de lleys manuscrit
Ítem, sis llibres xichs també de lleys, dolents
Ítem, un calapi bo
Ítem, una sort de llibres de gramàtica.”

“Llibres de història, los següents:

Primo, las Maximas del P.Grau, dos tom ab dos llibres
Ítem, un llibre anomenat Principe polític, un tom ab un llibre
Ítem, monarchia ecclesiàstica, un tom ab un llibre
Ítem, Itinerario historial, un tom ab un llibre
Ítem, la primera part de las Corònicas del Pare Sant Francesch, un tom ab un llibre
Ítem, Prado esperitual, un tom ab un llibre
Ítem, la Mare Angela Serafina, un tom ab un llibre
Ítem, Sermons de Veyra, un tom ab un llibre
Ítem, la santa Mare Theresa de Jesús, un tom ab un llibre
Ítem, la quarta part de las meditacions de la Passió de Jesuchrist, un tom ab un llibre
Ítem, Làgrimas amantes de Barcelona, un tom ab un llibre
Ítem, Obido, un tom ab un llibre
Ítem, diffarents altres llibres xichs de història dolents
Ítem, una sort de llibres de cirurgia
Ítem, dos coderns de mappas.”

1742

Antoni Oms, doctor en medicina de Blanes

“Ítem, una taula de fusta de àlba[r] usada sobre la qual s’hi tròban uns prastatges ab los llibres següents:
Primo, un llibre a tot full intitulat Pràctica catalana, de Hipòcrates y Galeno usat.
Ítem, altre llibre a tot full anomenat Lucitano usat.
Ítem, lo tomo primer de Lucitano a tot full usat.

- Ítem, lo segon tomo de Lucitano també a tot full usat.
Ítem, altre llibre a tot full anomenat las Operas de Salecto usat.
Ítem, altre llibre a tot full anomenat las Operas de Alexandro Macaria usat.
Ítem, un Bocabulari de Antoni a tot full y altre de Torras tots usats.
Ítem, altre llibre a tot full anomenat la Pràctica Anotòmica, de Galverio usat.
Ítem, altre llibre a tot full anomenat Ambròs Galepino usat.
Ítem, altre llibre a tot full anomenat Lázero Riberio usat.
Ítem, altre llibre a tot full anomenat las Operas de Ludovico Mercati usat.
Ítem, lo tercer tomo a tot full de las mateixas Operas de Ludovico Mercati usat.
Ítem, altre llibre a tot full anomenat las Operas de Jacobo Sacaria usat.
Ítem, altre llibre a tot full anomenat las Operas de Thomas Roderici usat.
Ítem, lo segon tomo a tot full de las Operas de Ludovico Mercati usat.
Ítem, altre llibre a tot full anomenat Francisco Comesi usat.
Ítem, altre llibre a tot full anomenat Ugo Senense usat.
Ítem, lo primer tomo a tot full de Vidio Florentino usat.
Ítem, altre llibre a tot full de las Operas de Galeno usat.
Ítem, altre llibre a tot full de las Operas de Falopio usat.
Ítem, altre llibre a tot full de las Operas de Galeno usat.
Ítem, altre llibre a tot full anomenat las Operas de Francisco Roselino usat.
Ítem, altre llibre a tot full anomenat las Operas de Antonio Muscae usat.
Ítem, lo segon tomo a tot full anomenat las Operas de Sanerto usat.
Ítem, lo tercer tomo a tot full anomenat de las mateixas Operas de Sanerto usat.
Ítem, altre llibre a tot full anomenat Didacio Marino usat.
Ítem, altre llibre a tot full de lletra llemosina anomenat Geroni de Saliis usat.
Ítem, altre llibre a tot full anomenat Antoni Altomari usat.
Ítem, altre llibre a tot full anomenat Joannis Manardi usat.
Ítem, altre llibre a tot full anomenat Concòrdia vella de Barcelona usat.
Ítem, altre llibre a tot full anomenat Alfonso Lupedii usat.
Ítem, lo tomo sisè a tot full de Ludovico Mercari usat.
Ítem, altre llibre a tot full anomenat de Joan Menardo usat.
Ítem, altre llibre a tot full de Ugo senense usat.
Ítem, altre llibre a quart full anomenat Leonardo Laguna usat.
Ítem, altre llibre a quart full de Joan Sacaria usat.
Ítem, llibre a quart full anomenat lo tomo de Respontionum et Consolationum Medicinalium.
Ítem, altre llibre a quart full anomenat tomo de Theorica Medicina usat.
Ítem, altre llibre a quart full de la Vida de Sant Bernat usat.
Ítem, altre llibre a quart full de la Vida de Sant Antoni de Pàdua usat.
Ítem, altre llibre a quart full de la Vida de Sant Vicens usat.
Ítem, altre llibre a quart full anomenat Nicolás Alexandro usat.
Ítem, altre llibre a quart full anomenat la Práctica de Pedro Gamanensio usat.
Ítem, un tomo a quart full anomenat Montesiús usat.
Ítem, altre tomo a quart full anomenat Diescòrdies usat.
Ítem, altre tomo anomenat lo Tractat de Febras Epidèmicas usat.
Ítem, altre llibre a quart full anomenat lo Tractat de Joannis Bravii Petraftitani.

- Ítem, altre llibre a quart full anomenat lo Tractat de Rustico Placentino usat.
Ítem, altre llibre a quart full anomenat lo Tractat de Medicamentorum Purgantium.
Ítem, altre llibre a quart full anomenat Escola Galeni usat.
Ítem, altre llibre a quart full anomenat las Operas de Galeno usat.
Ítem, altre llibre a quart full anomenat Sintommata Morborum usat.
Ítem, altre llibre a quart full anomenat Silvatitii usat.
Ítem, altre llibre a quart full anomenat las Obras de Jacobo Fontaneii usat.
Ítem, altre llibre a quart full anomenat las Operas de Prospero Galeno usat.
Ítem, altre llibre anomenat los Discursos de la Vida y Mort usat.
Ítem, un tomo a quart full de Francisco Laberiola usat.
Ítem, altre llibre a quart full anomenat Comentari de Gaspar Cortillo usat.
Ítem, lo primer tomo a quart full de Jiberto usat.
Ítem, altre llibre anomenat Patavinio usat.
Ítem, altre llibre a quart full de Francisco Toleti usat.
Ítem, altre llibre a quart full de Macellio Ganati usat.
Ítem, sexanta-y-vuyt llibres part de manoescriptae Philosophia y Medicina y ...
Medicina y de diferents istòrias usats”.

1765

Silvestre Gafes, metge de Santa Coloma de Farners

“En lo quarto sobre lo menjador:

Primo, un llit pintat ab sa capsalera (...)

Ítem, una taula o buffet ab sos prestatges de fusta de la llibreria:

Primo, tres tomos de Senós, que són primer, tercer y quint tomo

Ítem, tres tomos de Esviatan, sò és, primer, segon y tercer

Ítem, las obras de Morton

Ítem, Dequeti de medicina, exercitacions

Ítem, tres tomos ab encodernació francesa de Pissoni

Ítem, dos tomos de Hayset, encodernat a la francesa

Ítem, un tomo de Veýnart

Ítem, un tomo de Elvessió, encodernat a la francesa

Ítem, tres tomos de Boherales, un a la francesa y los dos de encodernació comuna

Ítem, un tomo de Gilosi lomni, a la francesa

Ítem, un tomo de el Vecio

Ítem, tres tomos de la Serme, a la francesa

Ítem, un tomo de anatomia de Eistor

Ítem, un tomo de Hebaistrat, a la francesa

Ítem, dos tomos de Fistes

Ítem, un tomo petit de Escumberch

Ítem, un tomo de Baglivio

Ítem, dos tomos de Cidenam

Ítem, un tomo de Morera, opera medica

Ítem, un tomo de Navarro

Ítem, un tomo de Herbuleri

Ítem, Piquer, Lògica Moderna
Ítem, altre tomo de Piquer, de febras
Ítem, altre tomo anomenat Praxis Medica
Ítem, un de anatomia de Bramou
Ítem, Riberio reformator
Ítem, un llibre petit de Sinibaldo, opera medica
Ítem, un tomo de Rorario dubia et pararoxa
Ítem, un tomo petit de Piquer, medicina vetus et nova
Ítem, un tomo de Bartholomei Castelli
Ítem, un llibret De Conservanda Valetudine
Ítem, un comentari de Leonrogani
Ítem, altre llibre petit comentari de Navarro
Ítem, altres llibres son títol de morbo postolato
Ítem, un llibre molt vell petit sens cobertas, comentari de Galeno
Ítem, tretse llibres usats part a quar y part a octau, de diferents cosas
Ítem, quatre llibres de matèrias
Ítem, lo llibre de comptes (...)

1771

Josep Munsó, negociant de Blanes

“(…) Ítem, un prestatge en lo qual se han trobat los llibres següents:
Primo, un breviarí de tot temps.
Ítem, sis breviarís de part de temps, o s, los tres nous i los altres tres usats.
Ítem, dos divinos.
Ítem, dos llibres intitulats Circulus aureus.
Ítem, un missal molt vell.
Ítem, una B!blia.
Ítem, un vocabulari ecclesístich usat.
Ítem, un llibre intitulat Practica cathalanorum usat.
Ítem, altre llibre intitulat Inventarium chirurgiae usat.
Ítem, altre llibre de Besserra, de theologia escolstica usat.
Ítem, altre llibre intitulat Parens operis chirurgicae usat.
Ítem, altre llibre intitulat Tratado de clusulas instrumentales usat.
Ítem, altre llibre intitulat Exercicios espirituales usat.
Ítem, altre llibre Thomus secundus Joannis Dolaei Medicinae Doctoris usat.
Ítem, altre llibre intitulat Opera omnia medici Pauli Barbeta usat.
Ítem, altre llibre intitulat Espejo de Philosophia y Compendio de la Medicina usat.
Ítem, altre llibre intitulat Manual de meditaciones usat.
Ítem, altre llibre de Botero, Descripci”n de todo el mundo usat.
Ítem, altre llibre intitulat Nueva Idea Phisica y Natural demonstrativa de las partes del cuerpo usat.
Ítem, altre llibre intitulat Dicciones de la Lengua vulgar y latina usat.
Ítem, altre llibre intitulat Thesaurus Verborum et Phrasarum usat.
Ítem, altre llibre intitulat Exercicios espirituales de San Ignacio de Loyola usat.
Ítem, altre llibre intitulat Fortunus licetus de Monstris.”

1802

Antoni Benet Soler, Ciutadà Honrat de Barcelona de Sant Hilari Sacalm

“En lo estudiet de dit quarto:

Primo, un bufet o taula de noguera ab son cobritaula de indiana y sobre de ella una arquilla ab sos calaixos ab panys y claus, y dins de ella se encontra lo següent:

Primo, vârias rebudas y notas de la casa, junt ab un triàngol de vidre (...)

Ítem, uns prestatges o llibreria ab calaixos, y en un de ells (...)

Ítem, altre calaix ab varios papers y notas, tres tallaplumas y dos compassos de llautó petits

Ítem, un organet petit ab sa caixeta y sos registres

Ítem, en los prestatges de dita llibreria se encontra lo següent:

Primo, setse tomos enquadernats a la francesa en octau, del Padre Mariana: Historia de España

Ítem, dos tomos en octau ab cubertas de pergami del Padre Duquesne: Compendi de España

Ítem, vida del Beato Miquel de los Santos, un llibre en octau ab cubertas de pergami

Ítem, quatre tomos en octau ab cubertas de pergami: Historia de Don Quixote de la Mancha

Ítem, dos thomets ab cubertas de pergami: Desengaños sobre las preocupaciones del día

Ítem, dotse tomos en octau: Carta Crítica de Constantini

Ítem, altre tomo en octau: Fábula de Phedro

Ítem, set tomos en octau: Pujada, Historia de Cathaluña

Ítem, un tomo en octau: Hombre de la razón

Ítem, altre tomo: Compendio de la razón

Ítem, un tomo en quart: vida de Fra Bernardo de Corleón

Ítem, altre thomo en quart de la vida de la Beata Maria Madalena de Pacis; y altre thomo: vida de Sant Bernat Calvó

Ítem, un tomo enquadernat a la francesa: Aparato geográfico

Ítem, un tomo: Guerras Civiles de Granada

Ítem, un Ciceró;

Concili Tridentino;

Corazón de Jesús;

el Pastor de nochebuena;

Sueños de Quevedo;

Memorias de Juan Brique;

Antigüedades Romanas;

Discurso médico moral de la formación del feto;

cada obra un tomo en octau, ab cuberta de pergami

Ítem, Conversaciones familiares;

Historia de Robinson;

dos thomos a la francesa, aventuras de Thalamaco;

un thomo que conté dos Compendi de la Historia de España

Transfretana;

dos thomos, Historia de Mexico;

dos tomos;
un tomo Carlo Magno;
altre Faulas de Hisop;
altre Vida de Calioistro, a la francesa;
altre comptes trets a la francesa;
y un Flos Sanctorum en fòleo de Ribadeneyra;
Cartas Marruecas, un thomo;
Jardín de Maria y altres llibres petits
Ítem, un tomo en fòleo: Corte Santa
Ítem, la Bíblia en làminas enquadernada a la francesa
Ítem, dos coderns de mappas
Ítem, quinse mans paper de estrassa (...)"

1718

Pere Marcó, prevere de Vallcanera

"...en la saleta de la casa de la rectoria de la parròquia de Santa Eulària de Vallcanera se ha trobat lo següent:

(...) Ítem, un breviari usat (...)

En la cambra de dita casa vers solhixent, se ha trobat lo següent: (...)

Ítem, tres llibres, çò és, lo un unas Sinodals en lo qual hi faltan alguns fulls;

lo altre, un vocabulari de Antoni

y lo altre, intitulat Trabajos de Jesús

Ítem, quatre llibres de matèrias manuscrits

Ítem, un tomo de basia despartador

Ítem, al tomo de las Conferencias de Corelia

Ítem, set llibres més petits (...)"

1749

Joan Jaume Ferran Aiguaviva, prevere de Tossa

"En lo quarto o aposento ahont morí dit Reverent diffunt, se ha trobat lo següent:

Primo, un llit de peu de gall ab sa màrrega (...)

Ítem, un prestatge de fusta ab los llibres següents:

Sò és, quatre thomos de las obras de Trullench

Un thomo anomenat Fra Joan Gil de Godoy

Altre thomo anomenat Exortació dels deu manaments

Dos thomos anomenats Dominicas de Caravantes

Altre anomenat Temporal y Eterno

Altre dit la (...)

Un vocabulari ecclesiàstich

Una Font Mística

Un catacisme pastoral

Un compendi de Bonicina

Un Gavanto de rubricas

Quatre tomos anomenats Dominicals de Murcia
Las quatre parts de Breviari, ab sas cobertas vermellas
Y lo llibre de comptes de dèbit y crèdit del dit diffunt.”

1763

Amador Soler Leonart, prevere de Lloret de Mar

“Ítem, un prestatge en lo qual se han trobat los llibres següents:
Primo, quatre breviaris dels quatre temps ab la Semmana Santa y uns sants nous usats
Ítem, dos tomos Lacrue
Ítem, dos tomos Dominicas de Caravantes
Ítem, un llibre dit Hortus Pastorum
Ítem, altre llibre dit Luz de Verdades Cathólicas
Ítem, quatre tomos de anyo virgineo
Ítem, altres quatre tomos del Pare Senyari
Ítem, Gavanto en rúbriques y los Olallas
Ítem, un tomo del Padre Luiz de Granada, Símbulo de la Fee
Ítem, dos tomos de conferencias de Bastero
Ítem, do tomos de sermons de Plens
Ítem, alguns altres llibres que se consideran de poca entitat (...).”